

Carry Slee

De toegift

δ

Een paar keer per week bewoog het donkerrode hoedje van mijn moeder langs ons raam. Hoe snel ik ook opendeed, het was altijd te laat. ‘Wat laat je me toch weer darren.’

Ze legde een kussen op de stoel. ‘Anders kost het me mijn rug.’
‘Het lijkt wel nacht.’

‘Kan het licht niet aan?’

‘Wat is het hier toch een tochtgat.’

‘Ik voel het in mijn nek.’

‘Mag de muziek af?’

‘Daar word ik tureluurs van.’ Ze kwam bij ons zitten, want thuis vloog ze tegen de muur op. Arnoud en ik woonden in een benedenhuis achter een leegstaande winkel.

Het was een tweekamerwoning. Aan de keuken lag een binnenplaatsje waar alleen een vuilniszak kon staan.

De kamer was in tweeën gedeeld. Eén gedeelte was van ons samen en in het andere stond Arnouds boekenkast.

De ramen zaten hoog. Er kwam nooit zon binnen. Het licht moest altijd aan zijn. Daarom vond Arnoud het zo’n fantastische plek.

De ruggen van zijn boeken zouden hier niet verschieten.

Maar ik voelde me er niet prettig. Vooral niet als ik alleen thuis was. Gelukkig waren we altijd samen, behalve als Arnoud naar zijn moeder ging. Arnoud was nog klein toen zijn moeder in

de keuken op de grond was gaan liggen en deed alsof ze dood was. Arnoud rende in paniek naar buiten. Zijn vader was kwaad

toen hij het hoorde. ‘Weet je waarom je moeder dat deed, jongen?’ zei hij tegen Arnoud. ‘Omdat ze niet weet of jij wel van haar houdt, daarom. Ik zou mijn liefde maar eens tonen als ik jou was.’ Vanaf die dag had Arnoud altijd laten merken hoe belangrijk zijn moeder voor hem was. Dat kwam zijn vader goed uit.

Hij had een drukke baan en als hij thuiskwam, wilde hij geen gezeur aan zijn kop. Hij zette de televisie aan en als zijn vrouw klaagde, zette hij ’m harder.

Dan gaf ze het vanzelf op en belde Arnoud. Meestal was ze erg van streek, maar Arnoud kreeg haar altijd rustig. Hij hing pas op

als ze zich weer goed voelde. Mijn moeder belde niet op als ze in de war was. Ik moest haar altijd zelf bellen. Ik vroeg het elke dag en soms twee keer per dag. ‘Gaat het, mam?’ Als ze zei dat het wel ging was ik opgelucht. ‘Daar hoef je niet zo blij om te zijn,’ zei ze dan. ‘Het is maar een momentopname. Ik kan er niks van zeggen. Het kondigt zich niet aan. Het overvalt me. Het kan zo weer mis zijn.’

Arnoud had een jaar op de Rietveld Academie gezeten. ‘Oprachten uitvoeren waar ik de zin niet van inzag,’ zei hij. ‘Nee, dat is niks voor mij.’

Hij wist niet wat hij zou gaan doen. Ik had besloten naar de Academie voor Expressie door Woord en Gebaar in Utrecht te gaan. Arnoud was meteen enthousiast toen ik hem daarover vertelde. Ik las hem voor wat er in de folder stond.

De Academie leidde je op tot docent Dramatische Vorming, een vak dat onder andere op scholen en clubhuizen was ingevoerd om mensen ‘vrij te maken’. ‘Vrij van angst voor de leegte en de oneindigheid van het bestaan!’ zei Arnoud. En hij schreef zich ook in. De meeste studenten woonden in Utrecht op kamers of in een kraakpand. Maar Arnoud en ik reisden elke dag van Amsterdam naar Utrecht met de trein. ‘s Avonds kwamen we dan weer terug op de enige plek waar we ons veilig voelden.

Arnoud zat altijd te lezen en ik zat naast hem, dicht tegen hem aan. Terwijl ik zijn hand vasthield zonk ik weg in mijn fantasie. Een gewoonte van vroeger. Zodra mijn ouders ruziemaakten kroop ik onder de tafel. En dan zat ik in het halfduister onder het tafelkleed. Ik had van alles kunnen doen: hardop lezen met mijn vingers in mijn oren zoals mijn zus; schuilen bij de moeder van Ada, het buurmeisje dat twee huizen verderop woonde. Maar ik vluchtte in een veilige wereld die ik zelf verzon.

Niemand had me ooit verteld dat het kon, ik ontdekte het opeens. Zonder dat iemand het merkte verdween ik. Het leek op toveren. Ineens waren er geen ouders meer die elkaar haatten.

Er was geen psychisch zieke moeder meer die ieder moment kon instorten. Ik ruilde mijn leven in voor een eigen veilige werkelijkheid. Met een moeder

die straalde omdat ze zo gelukkig met me was. Ik kon fantaseren wanneer ik maar wilde, ongemerkt. Zodra het verdriet van thuis zich aan me opdrong zonk ik weg in mijn veilige wereld. Het was net alsof ik er even niet was. Ik zag en hoorde niets meer. Ik voelde warmte en rust in mijn lichaam komen. Dat gaf een heerlijk gevoel. Daarom deed ik het steeds vaker. Ook op momenten dat het niet nodig was.

Het lege winkelpand waarachter Arnoud en ik woonden was van mijn vader. Een paar straten verderop had hij een winkel in dameskleding. In het pand waarin wij woonden was hij ooit een boetiek begonnen. ‘Hij bedenkt weer wat,’ zei mijn moeder toen ze zijn plan hoorde. ‘Het zal wel op een fiasco uitdraaien.’ Mijn vader was vroeger al een paar keer failliet gegaan. Na een halfjaar kwam mijn moeders voorspelling uit en werd de boetiek gesloten. ‘Is het niks voor jullie?’ vroeg mijn vader. Arnoud en ik woonden toen op een kleine zolderkamer waar de wc twee verdiepingen lager was. Een paar maanden ervoor waren we elkaar tegengekomen. Alle twee hadden we een moeder die het leven niet aankon. Wij wisten wat onveiligheid binnen een gezin betekende. Nu waren we achttien en stonden we zonder bagage in de wereld. Bij elkaar konden we schuilen. ‘Jullie zitten daar helemaal vrij,’ zei mijn vader. ‘Je hebt van niemand last.’ Arnoud en ik hoefden er niet lang over na te denken. Mijn moeder was vaak in de war en kon niet alleen zijn, daarom kwam ze een paar keer per week naar mijn vaders winkel.

‘Moet dat nou,’ zei mijn vader als ze belde dat ze eraan kwam. ‘Ik hou er niet van dat je op mijn lip zit.’ Ze hadden er regelmatig ruzie over. Maar nu ik zo dichtbij woonde kon ze naar mij komen. Mijn vader gaf ons de sleutel van het huis. Zelf hield hij er ook een, want al betaalden we huur, het bleef zijn winkelpand. We woonden er net toen we op een dag thuiskwamen van de Academie. Arnoud deed de kamerdeur open en gaf een gil. Er lag iemand op onze bank. Het was mijn vader. Hij haalde een nat washandje van zijn gezicht. ‘Hou dit even voor mij onder de koude kraan. Ik barst van de koppijn.’ Mijn vader had regelmatig hoofdpijn en als hij dan in zijn winkel was kwam hij bij ons op de bank liggen. ‘Gaan jullie maar gewoon je gang,’ zei hij dan. ‘Van mij heb je geen last.’ Voor het eerst sinds weken was mijn moeder weer eens langs mijn vaders winkel gegaan. Vijf minuten later stond ze woedend voor onze deur.

Mijn vader had gezegd dat ze beter bij mij kon gaan zitten. ‘Hij houdt mij daar weg,’ zei ze. Ze vertrouwde het niet. ‘Het komt hem wel goed uit dat ik steeds bij jullie zit. Nu heeft hij vrij spel.’ Ze had het met mijn oma besproken en die zou het voor haar in de gaten te houden. ‘Ik heb het goed aanvoeld,’ zei mijn moeder een paar weken later. ‘Je oma heeft daar niet voor niks gesurveilleerd. Wie denk je dat je vaders winkel uitkwam? Die toverkol.’ Ik wist dat ze het over mijn vaders eerste vrouw had. Daar hadden ze regelmatig ruzie over. Ik was nog klein toen mijn moeder mijn vader met een bos tulpen om de oren sloeg. Ze had een foto van zijn eerste vrouw in zijn portefeuille gevonden. Nu was ze minstens even kwaad. ‘Het bewijs is geleverd. Hij heeft een verhouding met dat wijf. Onder het mom van een boetiek heeft hij een plek gezocht waar hij haar kan ontvangen. De vuile stiekemer!’ Mijn vader lachte haar uit. ‘Je maakt je belachelijk. Ze is allang hertrouwd. Ze kwam alleen even naar de winkel kijken.’ Maar mijn moeder bleef erbij. ‘Je vader duikt met dat wijf het nest in en dat moet jij hebben geweten, want jij woont er vlakbij.’ De verwijten werden elke dag erger. Ik speelde met mijn vader onder één hoedje en gaf hem de gelegenheid. Totaal doorgedraaid kwam ze telkens bij ons aan. Het was een samenzwering. En zelfs ik, haar eigen dochter, zat in het complot. Ze wilde de wacht houden in ons huis om mijn vader met die sloerie te betrappen. Hoe ver zou ze gaan? Vroeger had ze ons buurmeisje van vijftien ervan beschuldigd dat ze een verhouding met mijn vader had. De hele buurt bemoeide zich ermee. Ik was bezorgd en nam contact op met haar psychiater. ‘Mijn vader heeft niets meer met zijn eerste vrouw,’ zei ik. ‘Hij heeft haar ooit verlaten voor mijn moeder. Ik kan haar niet geruststellen. Misschien kunt u het uit haar hoofd praten.’ ‘Ik zal zwaardere medicijnen voorschrijven,’ zei hij.

ledere zaterdagmiddag pakte Arnoud rond dezelfde tijd de autosleutels. ‘Zullen we? Anders heb ik niet genoeg tijd.’ Ik stapte in de auto. ‘Gezellig, hè?’ Ik knikte. Arnoud reed door de stad en hij parkeerde de auto op het Rokin, voor Allert de Lange. ‘Ik ga even hoor.’ Hij stapte uit. Het was fijn als hij zo dichtbij een parkeerplaats vond. Dan zag ik hem de boekwinkel in gaan. Ik stond ook wel eens ergens in een steeg en dan leek hij veel verder weg. Op zaterdagmiddag boekwinkels aflopen, dat was Arnouds grootste hobby. Vóór onze relatie deed hij dat ook altijd. ‘Wat je gewend bent te doen moet je vasthouden,’ zei Arnoud. ‘Ook als je een relatie hebt.’ Ik was niks gewend te doen. Arnoud wilde graag dat ik mee ging, maar niet de boekwinkel in, dan kon hij niet rustig kijken. Hij vond het prettiger als ik in de auto bleef, dan wist hij precies waar ik was en dan waren we tóch bij elkaar. Ik wist nooit hoe lang het duurde. Het kon een uur zijn, maar ook langer. Het maakte ook niet uit, want daarna reden we naar de volgende boekwinkel. Hij parkeerde me, als het niet te druk was, in de Spuistraat, bij Athenaeum. In totaal bezocht hij drie boekwinkels. Een restaurant was voor Arnoud het ergste wat er bestond. Het liefst at hij helemaal niet. Hij was zijn hele leven door zijn moeder als een gans volgepropt. Junkfood, daar hield hij van, omdat het hem niet aan thuis herinnerde. Zijn moeder was altijd bang geweest dat hij niet genoeg at en dood zou gaan. Toen Arnoud klein was raakte ze zo in de war dat ze in een kliniek werd opgenomen. Ze brak uit en rende naar huis, want ze moest eten maken voor Arnoud. Later werd ze gillend door twee broeders meegenomen. Een kaars op tafel, een fles wijn erbij. Arnoud werd er onpasselijk van. Wat mij zo romantisch leek wekte bij hem woede op. ‘Het zijn allemaal leugens,’ zei hij. ‘Als je eet ben je helemaal niet met elkaar bezig. Als je eet ben je maar met één ding bezig: de dood. Met elke hap die je neemt bezweer je de dood.’ Wij aten nooit aan tafel. Eten moest ongemerkt, bijvoorbeeld op straat of in een shoarmatent, en er mocht niet over worden

gepraat. Vooral niet zeggen dat het lekker was.

Gewoon doorlopen. Iets vieren met een etentje? De gedachte maakte hem al misselijk. Hij hield niet van dingen die bedoeld waren om vrolijk van te worden. 'Vrolijk zijn is maar schijn,' zei hij als ik ertegenin ging. 'Kijk maar eens in de tram of de bus. Nooit zie je iemand met een lach op zijn gezicht.' Bij ons in de buurt was een restaurant. Als we erlangs liepen maakte Arnoud altijd dezelfde opmerkingen. Tafels versierd met mooie kleden; duur bestek, kristallen glazen, opgemaakte schalen. Dat stelde allemaal niets voor. 'Hoe meer ze eten, hoe banger ze zijn.'

'Je kan het proeven,' zei Arnoud om me te overtuigen.

'Als je het echt durft, dan kun je het proeven.' Hij kocht een tosti voor me. Ik nam een hap. 'Nou?' vroeg hij.

Ik dacht aan alles wat mij zo mooi leek en wat met hem niet kon. 'Nou?' vroeg hij weer. 'Zeg het dan, heb ik gelijk of niet? Je proeft het, hè?' En ik proefde de dood. Als we 's middags thuiskwamen deden we de knip op de voordeur. We gingen toch niet meer weg. Vaak bleef de deur de hele zondag dicht en als we maandagochtend naar school gingen haalden we de knip er pas af. De ouders van Arnoud waren de enigen waarvoor de knip er soms 's avonds af moest. Zijn vader stond dan vloekend voor de deur omdat hij hun blauwe Volkswagen, die hij 'ons blauwtje' noemde, niet voor ons huis kon parkeren. Met een paar dozen bier in zijn armen liep hij door naar de kamer. Arnouds moeder kwam er hijgerig achteraan: ze vroeg of ze mijn keuken even mocht gebruiken, terwijl ze het gas al aanstak en een koekenpan, bestek en boter uit haar tas haalde. Ik hoorde de boter in de pan sissen. Er kwam een geur van gebakken vlees de kamer in, die zich vermengde met de geur van de lasagne die we net hadden gegeten. Op tafel werd een onbekend servet gelegd, met een vreemd bord erop en bestek ernaast.

'Het is een flinke biefstuk, Arnoud, maar die kun je makkelijk op. Hij is zo mals, je kan 'm zuigen, toch pap?' Pap had geen tijd. Terwijl mam de biefstuk sneed rukte pap een blikje bier open en zette het naast Arnouds bord. Ik keek naar Arnoud.

‘Lekker, mam,’ zei hij bij elke hap. ‘Je proeft zeker wel van welke slager het komt,’ zei mam.

Arnoud zei dat hij het proefde. ‘Drink je wel een beetje door, jongen,’ zei pap. ‘Je vader werkt niet voor niks bij de Heineken. Het is allemaal gratis.’ Ik keek naar Arnoud, die zich als een jong vogeltje door zijn ouders liet voeden. Ik wist wat ik zou zeggen als ze straks weg waren: ‘Misschien moet je dit niet meer laten gebeuren. Je kon toch wel zeggen dat je al gegeten had.’ Maar ik wist ook wat Arnoud dan zou antwoorden. Dat we bij mijn moeder nooit mee mochten eten als we er op bezoek waren.

Dat was net zo gek. We kregen niet eens een boterham als we honger hadden. En dat pikte ik ook van ze. Ik bleef toekijken hoe mijn ouders aten. ‘Ik ga mijn eigen eten niet voor jullie uit mijn mond sparen,’ zei mijn moeder altijd. En ik liep niet eens weg. Arnoud had gelijk, ik werd ook nooit boos op mijn moeder.

Arnoud en ik zaten alweer twee jaar op de Academie. Ik voelde me er thuis. Op de Academie mocht ik de hele dag mijn fantasie gebruiken. Iedere zomer ging een groep studenten van de Academie naar Venetië. Ze trokken van plein naar plein en voerden daar de commedia dell' arte op. Het hele jaar werd er onder leiding van een docent hard aan toneelspel, kostuums en decors gewerkt. Iedereen die met de commedia-groep naar Venetië ging kwam enthousiast terug. Het was een eer om daarvoor te worden uitgekozen. Die eer kreeg ik. Iedereen was jaloers. 'Wat een mazzelaar!' De tournee duurde drie weken. Kon ik Arnoud wel zo lang alleen laten? Ik vertelde het pas toen we thuis waren. 'Ik ben gevraagd voor de commedia.' Arnoud schrok. 'Dan ben je drie weken weg. Wat moet ik dan al die tijd?' Er stond paniek in zijn ogen. Natuurlijk kon ik zeggen dat drie weken zó voorbij waren. Dat hij het voor me over moest hebben, omdat ik het heel graag wilde. Maar dat waren argumenten die anderen konden gebruiken.

Voor ons gingen ze niet op.

We hadden alle twee een moeilijke jeugd gehad.

We kwamen elkaar tegen toen we niet meer wisten hoe het leven verder moest gaan. Bij elkaar voelden we ons veilig.

Voor het eerst van mijn leven had ik een thuis.

We hadden een stil verbond samen: we zouden er altijd voor elkaar zijn. Die belofte wilde ik niet verbreken. Daarom zei ik dat ik niet mee ging. Omdat ik de reis naar Venetië had afgezegd, stelde Arnoud voor op vakantie te gaan. Onze Opel had het begeven, daarom had Arnoud voor driehonderd gulden een oud Fiatje gekocht. Het kleinste model dat er bestond.

We pasten er precies in. Arnoud hield van autorijden en ik vond het ook fijn omdat hij dan geen boeken las. We hadden voor Spanje gekozen, want dat was lekker ver weg. Arnoud schatte dat we er zo'n twee dagen over zouden doen om er te komen.

We hadden geen tent meegenomen.